

ÀFRICA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

TERESA OKURE, SHCJ

Lagos, Nigèria

La comunicació passa informació d'una part a l'altra. Allò que es comunica depèn moltíssim de la intenció del comunicador i de la resposta que intenti aconseguir de la seva audiència. L'edició d'enguany de l'Agenda Llatinoamericana Mundial intenta promoure la comunicació que pugui ajudar a fer sorgir una nova Humanitat. L'absència d'Àfrica en el món dels mitjans de comunicació és part de la preocupació. El principal problema d'Àfrica relacionat amb els mitjans pot no ser la inadequada atenció que se li dona, encara que les raons d'aquesta omisió variïn. Si deixem de menjar un dia, no ens morirem pas d'inanició. Ben al contrari, podem morir senzillament per haver pres menjar enverinat una sola vegada. "Publicar o morir" i "Publicar i morir" són dues dites comuns entre els científics. Si un científic no publica, desapareix en el món acadèmic; si publica obres sense substància, també s'arrisca a destruir la seva reputació com a científic.

Què ens diuen aquestes observacions sobre la situació d'Àfrica en el món dels mitjans? És veritat: Àfrica pateix una manca de comunicació per part d'alguns mitjans que no mostren gens d'interès pels seus afers. Per aquests mitjans, Àfrica és "un continent oblidat". Tot i això, el mal més gran que se li pot fer a l'Àfrica no és pas el desinterès dels mitjans. Un antic historiador va dir una vegada que "sobre Cartago, és millor no dir res que no pas dir massa poc". No hi ha paraules per descriure la meravellosa bellesa de l'Àfrica antiga. És millor contemplar-la en silenci que no pas intentar descriure-la inadequadament. Alguns mitjans ignoren l'Àfrica perquè tenen poc o cap interès en aquest vast, complex i dinàmic continent. On aquesta "ignorància" no és culpable, el buit es pot omplir fàcilment. Àfrica pateix més per informació distorsionada sobre ella que no pas per ser ignorada pels mitjans. Com la persona que deixa de menjar un dia, l'Àfrica no pot morir per aquesta manca de comunicació, sobretot si aquesta manca no és deliberada. Però l'aniquilen diàriament amb la pobre imatge que en projecten.

Com que Nigèria és el "Gegant d'Àfrica" (un de cada cinc africans és nigerià) naturalment carrega amb la part més gran d'aquesta mala imatge d'Àfrica. Un cop, un amic em va preguntar si la BBC, per exemple, té un

contracte especial perquè Nigèria aparegui en els seus mitjans, afegint-hi que si un dia la BBC no troba res de dolent per dir sobre Àfrica o Nigèria en particular, aquell dia la BBC no té cap motiu per sortir en antena. El programa "Focus sobre Àfrica" de la BBC, amb el seu "Cartes des d'Àfrica" presenta un continent ple de gent de baixa intel·ligència. La manera infantil de presentar les entrevistes hi contribueix.

Recordo les meves anteriors visions sobre l'Àfrica als mitjans occidentals ("Àfrica, continent màrtir", *Concilium gener 2004*). En poques paraules, els mitjans occidentals sembla que gaudeixin presentant l'Àfrica com l'abanderada de tots els mals i, més recentment, com el símbol de la SIDA. Fins i tot les malalties que s'originen a Occident reben noms africans (per exemple "el virus del Nil"). Suposadament Àfrica és el continent més subdesenvolupat, la llar dels països més pobres i més endutats del món. Les estadístiques occidentals informen que el 90% (si no més) de la població mundial malalta de SIDA és a l'Àfrica subsahariana. Els turistes vénen a veure les víctimes de la SIDA com en altres temps venien a veure serps, animals salvatges o pobles primitius despullats.

En pocs minuts, podem escoltar estadístiques contradictòries sobre l'Àfrica, de la BBC (per exemple, que "38 milions d'africans" moren d'inanició), i de la Veu d'Amèrica (que dona la xifra de "40 milions"). De qui són les estadístiques correctes i què diuen sobre Àfrica? Irònicament, aquestes estadístiques contradictòries es van donar el mateix dia que s'informava que es produiria un espectacular eclipsi de sol a la frontera de Zimbabwe, un fenomen que hi va atreure desenes de milers de persones. Va ser com si la natura volgués que la gent veïés una imatge diferent d'Àfrica, llar de la bellesa de la natura i de les meravelloses obres de Déu.

La propaganda dels mitjans respecte l'Àfrica com a continent primitiu i desvalgut continua dempeus, de moltes maneres. Lamentablement, aquest discurs negatiu sobre Àfrica se l'han endinsat i assimilat alguns africans, dolorosament. El plaer d'escoltar la pròpia veu a les ones, amb freqüència en porta alguns a recórrer el continent amb tal d'aconseguir una veu als mitjans. I aquesta falsificada imatge no beneficia ni els africans ni la diver-

sificada audiència que escolta aquestes emissions. El discurs negatiu sobre Àfrica als mitjans s'està tractant com si no tingués conseqüències, i suprimir informació positiva fa mal a totes les parts, no només a l'Àfrica. Això és especialment cert respecte aquells que mai han trepitjat el terra africà i depenen únicament dels mitjans de comunicació per conèixer aquest continent. Aquest punt s'oblida tot sovint. La justícia (veritat en les relacions) vers la Humanitat, no només vers l'Àfrica, exigeix que la veritat alliberadora respecte l'Àfrica es digui, ja que en aquesta matèria els que prenen l'aliment enverinat són els que consumeixen i assimilen la informació distorsionada pels mitjans. A vegades, quan aquestes persones es troben africans de debò, tenen dificultats serioses per reconciliar aquella realitat amb la falsa imatge de l'africà. La relació pateix en aquestes trobades, fins que es trenquen els prejudicis i les persones afectades descobreixen la realitat negada o falsejada. El mateix els passa en la primera visita a Àfrica, quan descobreixen que el continent no és pas tan "primitiu" com els van induir a pensar. Tot el contrari, ben sovint gaudeixen a descobrir que l'Àfrica és molt superior a Occident en molts aspectes: la seva humanitat, hospitalitat, sentit comú, inacabable humor, flexibilitat, capacitat de perdó i compassió, tots ells dons dels quals la humanitat n'està ben necessitada actualment.

Pels africans, les paraules no són neutres. Elles fan el que diuen. Aquest continuat vici d'anomenar Àfrica terra de malalties, pobresa, corrupció i misèria, equival a una opressió perpètua. Ha arribat l'hora de cantar-li un cant nou a l'Àfrica, de rebutjar aquelles veus que només poden parlar de les calamitats d'Àfrica fins i tot quan en volen parlar bé. No es pot prescriure una guarició completa d'una malaltia sense atacar les seves causes. Per aturar la diària matança de l'Àfrica als mitjans de comunicació, és absolutament necessari identificar-ne els responsables i les raons que els hi han dut. Rera la falsa propaganda es nota que hi ha una gran por que si es diu la veritat sobre Àfrica això pugui comportar una radical revisió de posicions, supòsits, i creences sobre el continent, i en alguns casos això podria comportar compensacions per a Àfrica. Però la manca de veritat no beneficia ningú, ni a qui menteix ni a qui rep la mentida. Pertanyem junts a la família humana. El que afecta un individu o una nació afecta la família humana sencera. Si una persona és riquíssima i una altra viu a l'extrema pobresa, el desequilibri afecta tothom, ja que ningú resulta ser autènticament humà.

La imatge d'Àfrica als mitjans fa una crida al món perquè s'autoexaminei. Si Àfrica és un "continent fosc"

els que estan en aquesta foscor necessiten revisar el seu esquema de colors, ja que l'Àfrica és terra de flors, fauna i flora de pintats extraordinaris, una terra de gent morena, somrient i feliç. Si Àfrica és el continent oblidat, el pes d'aquest record recau al damunt d'aquells que l'obliden, de manera que ells també puguin creure en un coneixement alliberador. Si la imatge i els recursos d'Àfrica són distorsionats als mitjans, aquests mitjans necessiten canviar els seus mètodes, pel seu propi bé i integritat.

Àfrica ofereix a la resta del món la seva existència vibrant, la seva humanitat, el seu perdó, la seva compassió, el seu sentit de l'hospitalitat i molts d'altres valors evangèlics innats. La veritat allibera i proporciona nova energia per viure. L'existència d'Àfrica és una invitació perquè la comunitat mundial reexaminei la seva actitud, faci una repassada de la seva memòria, comenci una purificació i revifí el seu sentit de veritat i justícia en favor del seu autoalliberament, primer de tot. Que el món sigui sincer i verídic respecte el coneixement d'Àfrica. Que recordi els incalculables lucrex que n'ha extret i en continua extraient, el bressol de la humanitat, de la ciència i de la religió organitzada, des de temps immemorials. Que quedi clar aleshores que el món no hi guanya res amb ignorar aquest continent, arrel del seu propi origen, matant-lo diàriament als mitjans i alimentant la gent amb informació distorsionada.

La veritat ens fa lliures. També ens fa sentir bé per dins i ens dona energia positiva. La persona racista, com la sexista, és la seva pròpia víctima (víctima del racisme o del sexisme respectivament). Si el món de veritat té interès per conèixer i dir la veritat sobre l'Àfrica i la seva relació amb ella (econòmicament, políticament i moralment), compondrà una nova cançó per al continent. Les cançons ens revelen alguna cosa dels seus compositors. Que els mitjans compoquin noves cançons per a l'Àfrica com a signe de la seva renovada consciència i desig de créixer amb ella cap a una nova Humanitat. El món mateix se'n beneficiarà, per la veritat que allibera. L'Àfrica té aquesta veritat, perquè el món faci ressonar la seva poesia –no les seves elegies– als mitjans de comunicació mundials. Quan això passi, el món deixarà de dir que a Àfrica tot és dolent. I la vella dita "En pot venir res de bo d'Àfrica?" donarà pas a un de nou: "Què hi ha de bo per a la Humanitat que no vingui de l'Àfrica?"